

Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány

H-3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy F. u. 20.

E-leveél: lavottazenekar@freemail.hu; Mobil: +3630-3373030

Adószám: 18448478-1-05

Bankszámla: 55500029-11020758 Zemplén Takarékszövetkezet

.....

ELŐSZÓ

„A verbunkos zene segített magyarrá lenni, segített magyarnak maradni, segített Európában helytállani.” (Szabolcsi Bence)

A sátoraljaújhelyi székhelyű Lavotta Alapítvány, ~ Kamarazenekar, valamint ~ Művészeti Iskola az elmúlt két évtizedben monográfiával (Pusztafedémestől Tállyáig, 1994), az első Lavotta-CD felvételek (1995, 2005), továbbá a Magyar Verbunkos Zene (2000, 2004, 2006, 2010, 2012) című összeállítások megjelentetésével a magyar zenei romantika korára, s benne elsősorban a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János (1764-1820) tevékenységére kívánta a figyelmet ráirányítani.

Lavotta 1786-ban kezdte leírni és opus-számmal ellátni műveit, s 1797-ig 65 kompozíciója született. Ez a szám mintegy fele annak a legalább 120 opusnak, amelyek között csupán 18 olyan mű van a Lavotta-hagyatékban, melynek szerzői kézírata is fennmaradt.

Lavotta János zeneszerzői termésében mintegy 20, opus-számmal jelölt hegedűduót, valamint 17 jelzés nélküli kúrduót találunk. Ezek a darabok bár szolgálhattak házi muzsikálás céljául is, azonban az op. 22-es *Hat magyar hegedűduó*, valamint az op. 49-es, az egyszerűbbtől a bonyolultabb, a könnyebbtől a nehezebb felé fokozatosan haladó tizennégy, a *Könnyű duók két hegedűre* címet viselő sorozattal a szerző pedagógiai szándéka nyilvánvaló.

Jelen kötet az op.22-es hegedűduó sorozatot tartalmazza.

Lavotta számozása szerint a hat magyar duó komponálása a tizennégy „könnyű” hegedűduó keletkezését jócskán megelőzte. Vajon az op. 22-es duósorozat mennyiben magyar? Szabolcsi Bence szerint „amit a külföld 1780 óta magyar zene néven ismer, az kivétel nélkül a verbunkos zenéje.” Lavotta hat duója tehát abban magyar, hogy zenei nyelvezete verbunkos, és az új zenei stílusban fellelhető szimbólumokat maga is használja. Ilyen stiláris jegyeket a sorozatban pedig bőséggel találunk.

Formai szempontból a zenei anyag nyugatias mintázását: a klasszikus arányok (4-8 ütemes mondatok) szimmetrikus felépítését, szekvenciákat, valamint „Nóta, Minore, Majore, Figura, Trió, Coda” feliratú részeket figyelhetünk meg. A páros (2/4) ütembeosztású duók során *ritmikai* szempontból a pontozott ritmus szinte valamennyi fajtájával, továbbá szinkópával, triolával találkozhatunk. A *dallam* kialakításában – az oly hegedűszerű cirádától a jellegzetes bokázó záró formuláig – egy sor díszítő figura érvényesül. Végül említenünk kell néhány *harmóniabeli* jellegzetességet, mint pl. a bővített másodos „magyar skálát” a

Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány

H-3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy F. u. 20.

E-levél: lavottazenekar@freemail.hu; Mobil: +3630-3373030

Adószám: 18448478-1-05

Bankszámla: 55500029-11020758 Zemplén Takarékszövetkezet

.....
harmadik duó Figura és Trió részében, vagy a viszonylag gyakran előforduló dúr-moll tonalitást (pl. a második, ötödik, hatodik duóban).

Az ötödik duó külön érdekessége, hogy a Coda *Tihanyi visszhang* feliratot visel. Ebből arra következtethetünk, hogy amikor lejegyezte, Lavotta a hangvisszaverődésének e tihanyi jelenségét ismerte. A mindössze 22 ütemű Coda egy kánon szerű szinkópa sorozattal kezdődik (10ü), majd egy 8 ütemű (2x2+2x2) *Andante* a tulajdonképpeni visszhang, amelyet Lavotta szólamcserével valósít meg, végül a duót 4 ütemnyi *Tempo I.* zárja.

A sorozat utolsó darabja nemcsak hangnemében (G-dúr) tér el az előzőektől, hanem a *Thema con Variazioni* feliratú duó más szempontból is figyelemre méltó mű. A feszes ritmusú, indulószerű (tempo di Marcia) nyolc ütemes téma kétszeri (másodsorra oktávval magasabban szólal meg) elhangzása után egy 12 ütemnyi Minore feliratú rész, majd további – mindkét szólamban virtuóz elemeket felvonultató – négy variáció következik. A variáció-fűzért egy népzenei hangulatú Nóta, valamint egy coda-szerű Figura zárja.

Az op. 22-es Duetto Hungarica darabjai igazi kamaraművek, ahol a duók táncos karakterének megőrzése a játékosoktól pontos, fegyelmezett, alkalmazkodó muzsikálást kíván meg.

A kötetben közöljük Lavotta legnépszerűbb művét, a *c-moll adagio* – ismertebb nevén a Homoródi nóta – két hegedűre alkalmazott változatát. Ábrándja különböző letétekben, verziókban és másolatokban tizenegy 19. századi forrásban fordul elő, s – Pablo de Sarasate Zigeunerweisen című műve révén – még nemzetközi hírnévre is szert tett. Az érzelmekben szinte végletekig gazdag, melankolikus *Lassú magyar* e kéthegedűs változata újabb lehetőség a méltán népszerű darab megismerésére.

A duók utóélete szempontjából figyelemre méltó körülménynek nevezhetjük a MTA Zenetudományi Intézete pedagógus ösztöndíját, amelyet a hegedűduók közreadója 1990 és 1993 között három alkalommal is sikerrel pályázott meg. Bárdos Kornél, majd Domokos Mária mentorsága mellett így vehette kezébe – egyebek között – Lavotta hegedű-, valamint kúrduóinak kéziratát. A szólamok egymás alá kottázása lehetővé tette számára, hogy a duókkal hangszeresként is foglalkozhatott. Mindez feltétele volt annak a 2010. március 11-ei hangversenynek a sátoraljaújhelyi Lavotta-házban, amelynek programjában mind a húsz hegedűduó előadása szerepelt.

Lavotta fentiekben taglalt hegedűduóinak kottakiadása több mint időszerű. Egyrészt, mert a meglévő magyar hegedűirodalom teljességgel nélkülözi a zenei romantika korának az alap- és középfokon jól használható hazai darabjait, másrészt olyan művekről van szó, amelyek hegedűpedagógiánk előtt máig ismeretlenek.

Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány

H-3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy F. u. 20.

E-levél: lavottazenekar@freemail.hu; Mobil: +3630-3373030

Adószám: 18448478-1-05

Bankszámla: 55500029-11020758 Zemplén Takarékszövetkezet

Lavotta János hat magyar hegedűduójának, valamint a Homoródi nóta kéthegeđűs változatának közreadása ezt a hiányt pótolja, amikor a szerző születésének 250. évfordulójára hegedűduóit a közoktatási intézmények, tanárok, növendékek számára hozzáférhetővé teszi.

Köszönöm Dr. Mikusi Balázsnak, az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára osztályvezetőjének, hogy hozzájárult a hegedűduók kéziratának közléséhez. A kottagrafika számos órát igénybe vevő elkészítéséért pedig Dombóvári János Imre fuvolaművész-tanárnak tartozom hálával.

Dombóvári János

Lavotta János hegedűduói kitűnő tanulmányt jelenthetnek a zenét tanuló ifjúság számára. A darabok a hegedűjátékban nélkülözhetetlen vonóartikuláció, stílushűség, valamint a kamarazenei összeszokottság, egymásra figyelem elsajátításában nyújthatnak hathatós segítséget. Remélhetőleg ez a vérbő verbunkos sorozat a jövőben szervesen beépül a zeneiskolai és szakközépiskolai hegedű tantervbe.

Szecsődi Ferenc
a Hubay Jenő Társaság elnöke